

Биз ва жаҳон

Ўзбекистон ва Хитой:

СТРАТЕГИК ҲАМКОРЛИКНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ

Хабарингиз бор, давлатимиз раҳбари Шавкат Мирзиёев Хитой Халқ Республикаси Раиси Си Цзиньпиннинг таклифига биноан жорий йилнинг 23-25 январь кунлари давлат ташрифи билан шу мамлакатга борди.

Хитой Халқ Республикаси Ўзбекистон Республикаси учун асосий стратегик шериклардан бири ҳисобланади. Буни, ўз навбатида, ҳамкорликни ўзида акс эттирган икки мамлакат ўртасидаги рақамларда ҳам кузатишимиз мумкин. Хусусан, Ўзбекистоннинг Хитой билан савдо айланмаси 1,5 бараварни – 9,06 миллиард доллардан 13,7 миллиард долларни ташкил этади. Ўзбекистон маҳсулотларини Хитой бозорига экспорт қилиш ҳажми 6,4 фоизга етиб, қарийб 2,46 миллиард долларни ташкил этади, Хитойдан импорт ҳажми эса 1,7 баробарга ошиб, 11,26 миллиард долларни ташкил этганлиги бу икки мамлакат ўртасидаги ҳамкорлик қай даражада эканлигини кўрсатмоқда.

Мазкур кўрсаткичлар Хитой билан ҳамкорлик мамлакатлар ўртасидаги савдо-сотикни тобора мустаҳкамлаб, ижобий натижалар бераётганидан далолат беради.

(Давоми 3-саҳифада)

Миллат фидойилари

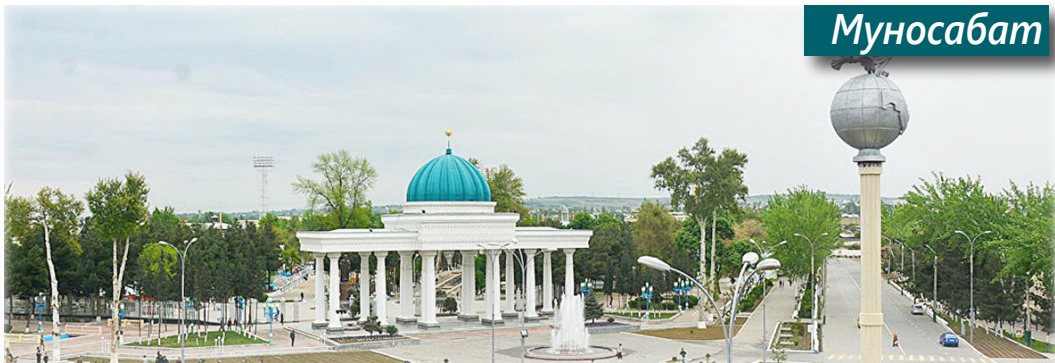
ИЛМ МАЖНУНЛАРИНИНГ ҚАДРИГА ЕТЯПМИЗМИ?..

Бир куни Ўзбек тили, адабиёти ва фольклори институтининг узун йўлагидики икки-уч ҳамкасб гаплашиб турган эдик, Сайфиддин ака (филология фанлари номзоди, доцент С. Рафиддинов) келиб қолди, саломлашиб бўлгандан сўнг барчамизга “тандирдан энди узилган” тадқиқот китобидан улаша бошлади. Мен замонавий адабиёт мутахассиси бўлганим учун китобни ҳади қиларкан: “Майли, сизда ҳам битта бўлсин!” деб лутф қилди.

Биласизми, ана шундай “битта-битта”дан бўлиб, ҳозир кўлимда бу заҳматкаш олимнинг беш-олтича китоби йиғилиб қолибди. Бир вақтлар “Атойи”сини сотиб олгандим, кейин “Огаҳий”сини олимнинг ўзи совға қилди. Куни кеча “Навойи асарлари луғати” ва “Қуръони карим оятлари маъноларининг изоҳли таржимаси”ни каминага илинди.

(Давоми 6-саҳифада)

Муносабат

ҚАЛБГА КИРИБ БОРИШ КАТТА БАХТ

Давлатимиз раҳбарининг Андижон вилоятига ташрифи тафсилотларини кузатарканман, ҳар дақиқадан унумли фойдаланиш хисси бу ташрифнинг мазмун-моҳиятини бойитганини англадим. Асосий мақсад – аҳоли бандлиги, турмуш шароитини яхшилаш, ёшлар тақдири, ҳар бири Янги Ўзбекистондек ватаннинг ҳимоячиси бўлган қорақўзларнинг ёрқин истиқболини таъминлаш...

Буларнинг барчаси бир сўзга жамланса, эътибор, деб аталади. Эътибор эса, катта-ми-кичикми, инсон қалбини яйратади, яшнаатади.

Икки йиллар муқаддам қаровсиз турган ерни катта мажмуага айлантириб, 3200 инсонни банд қилиш, уларнинг тақдиридан миннатдорлигини эшитиш албатта, осон иш эмас. Мажмуанинг “Барор” номи ўзини оқлаётгани шундан ҳам маълум. Келгусида бу ерда кўзланган режалар ҳам бароридан келиши аниқ, чунки, ният холис, марра баланд. Яқинларгача ҳам Асака жаҳондаги автомобилсозлик шаҳарларининг бири сифатида тилга олинса, бошқа ўринда, “Чўнтак” палови бренд сифатида тақдим қилинади. Қарангки, сўнгги 5-6 йилда Асаканинг кўз-кўзлайдиган жиҳатлари, эриш-шаётган ютуқлари кўпайиб бораётгани ҳар бир асакаликни ҳам, андижонликни ҳам қувонтирмай қўймайди. Чет эллардан келтирилган мукамал, турган-битгани илм бўлган дастгоҳларни маҳаллий ёшлар бинойидек бошқараётгани албатта, қувонарли.

Келгусида ташкил қилинадиган дизайнер-технологлар мактаби қанча-қанча ёшларни билимли, малакали, ишли қилади.

105 гектарли “Андижон саноат хаби”да амалга оширилган ишлар янада ҳайратланарли. Бу ерда ҳам хорижлик ҳамкорлар билан бирга ташкил этилган корхоналар, металлургия ва бошқа йўналишдаги корхоналар, Олтинкўлдаги мебелсозлик маҳалласидаги ишлар кўрган кўзни қувонтиради, улар бугунги кун ёшларининг онги, тафаккури ўсиб, меҳнатнинг ҳар қандай турини осон ва сидқидил ўзлаштириб, ҳаёт сифатини ҳам яхшилаб бораётганини кўрсатади.

Давлатимиз раҳбари ташриф буюрган Марҳамат туманидаги шахмат мактаби ва кутубхона ҳам ёшларнинг севимли масканларидандир. Шахсан ўзим ҳам бу ерга борганимда, ҳайратларга ғарқ бўлиб қайтганман. Мавзудан чекинмаган ҳолда айтиш мумкинки, тумандаги “Турон” кутубхонаси, Муҳаммад Юсуф уй-музейи, асрлар асо-тирини бағрида жамлаб ётган Мингтепа ёдгорликлари маҳаллий ёшларнинг онгу тафаккурини бунёдкор ғоялар билан тўлатишда катта аҳамият касб этади.

Жорий йилда вилоятимизда 190 та кўпқаватли уй қурилса, 7 минг оила уйли бўлади, Хонободдан Асакага поезд йўл олса, шарҳарлараро автобус қатновлари сони ортса, аҳолининг узоғи яқин, оғири енгил бўлади.

Икки кунлик ташрифдан кўзда тутилган ҳар бир ишнинг пировард тамойили, нияти халқни рози қилишдан иборат. Янги қуриладиган ва ишга тушадиган бизнес маркази, замонавий меҳмонхона, замонавий спорт мажмуалари ҳам албатта, қанчадан-қанча инсонларнинг жонига оро қиради. Кўзланган режалар Андижоннинг Янги Андижон бўлишида муҳим заминдир. Бу ишлар ортидан иш ўринлари яратилса, инсонларнинг турмуш шароити чиндан-да юксалади. Моддий манфаатдорлиги ошади. Аслида, ташрифдан мақсад ҳам шу.

Ойнаи жаҳонда гоҳ Асака, гоҳ Андижон, гоҳ Хонободдаги йиғилишларни кўриб ўтирарканман, иштирокчиларнинг юз-кўзидаги мамнунлик, хотиржамликни ҳис этиш қийин эмасди. Бугун ким билан суҳбатлашманг, қалбида қандайдир ёруғлик, тақдирдан розилик туйғуларига гувоҳ бўласиз. Шуларни ўйларканман, давлатимиз раҳбари вилоятимизга ташрифи орқали, минглаб, миллионлаб андижонликларнинг қалбига ҳам ташриф буюрганини тушуниб етдим. Қалб – сирли қароргоҳ, у ҳеч қачон инсонни алдамайди. Қалбга кириб бориш эса, катта бахт. Давлатимиз раҳбари ташрифи чоғида берган кўрсатмаларга амал қилиб, Андижон нафақат ҳар бир соҳадаги пешқадамлик тажрибасини, айни чоғда, бетакрор бахт формуласини ҳам яратади. Бахти, аҳди бутун одамларга эса, ҳамма ҳавас қилиши турган гап.

Икромжон АСЛИЙ

Инсон абадий яшамайди, аммо унинг маънавий оламидан яралган эзгу ғоялар абадийдир. Одамзод кўлидаги тарози икки палласининг бирида иқтисодиёт турса, иккинчисида маънавият туради. Мана шу маънавият палласи озгина пастга оғиб турса, жамият ривожланади.

Бугун халқимизнинг маънавий хазинасини асраб-авайлаш, уни юксак кадрият ўларок дунёга кўрсатиш йўлида давлатимиз томонидан катта саъй-ҳаракатлар амалга оширилмоқда. Жумладан, 100 жилдлик “Туркий адабиёт дурдоналари”, 30 жилдлик “Мустақиллик даври навоийшунослиги” каби бир неча адабий мажмуаларнинг яратилиши муҳим воқеалик бўлди. Яқинда Туркия ва Озарбайжонда “Туркий адабиёт дурдоналари” мажмуасининг тақдироти ўтказилди.

Биз киммиз ўзи, кимларнинг авлодимиз деган савол билан одам бот-бот ўзига юзланади. Узоқ тарихлардаги боболаримиз билан фахрланамиз, тўғри, бироқ макташни билангина кифояланмасдан, уларга муносиб бўлмоғимиз ва Ватан чақириқларига садоқат, фидойилик билан жавоб бермоғимиз керак.

Аждодларимиз ўзларининг даврига яраша тарих олдида арзирли ишларни амалга оширганлар. Узоққа кетмайлик, яқин ўтмишимизда Туркистон жадидларининг жуда катта салоҳияти, ватанпарварлиги билан мислсиз ишлар юзага чиққан. Жадидлар фаолиятига алоҳида эътибор қаратилишида йирик ҳақиқат бор. Айнан улар фаолияти, илгари сурган ғоялари бугунги Янги Ўзбекистон сиёсатига ҳамоҳангдир. Улар, фаолиятларини айнан таълим соҳасини ислоҳ қилишдан бошлаган эдилар. Миллийликни улуғлаган ҳолда замонавий дунё илм-фани, хорижий тажрибаларни ҳам ўрганган эдилар. Чунки мамлакат болаларига, аҳолисига маърифат бермагунча, чин савод ўргатмагунча дунёни англаш мумкинмас.

Миллат тараққиёти, Ватан тараққиёти йўлида фидойилик учун, аввало, миллий ўзлиқни англаш муҳимдир. Бугунги Ўзбекистон-

да мактаб таълими ислохотлари туфайли ўқувчиларнинг икки хорижий тил ва касб-ҳунар ўрганиб чиқишининг йўлга қўйилиши ҳам дунё майдонида ўзбекнинг ўзлигини топишига қўйилган қадамдир.

Бугунги кунда дунё кутбларида янги тартиблар юзага келаётган, таҳликали ва мураккаб вазиятлар пайдо бўлаётган даврда ватанпарварлик ҳисси ҳар доимгидан кўпроқ

Аждодларимиз ўзларининг даврига яраша тарих олдида арзирли ишларни амалга оширганлар. Узоққа кетмайлик, яқин ўтмишимизда Туркистон жадидларининг жуда катта салоҳияти, ватанпарварлиги билан мислсиз ишлар юзага чиққан. Жадидлар фаолиятига алоҳида эътибор қаратилишида йирик ҳақиқат бор. Айнан улар фаолияти, илгари сурган ғоялари бугунги Янги Ўзбекистон сиёсатига ҳамоҳангдир.

керак бўлади. Дарҳақиқат, бугун баъзан тармоқларда ўзга ғоялар туфайли бир-бири билан жикқамушт олишаётган ёшларни кўриб хафа бўласан. Йўқ, биз ягона миллий ғоя атрофида, Ватанимиз тараққиёти учун бир мушт бўлиб бирлашишимиз керак.

Давлатимиз раҳбари маънавият ва маърифат кенгаши йиғилишида 9 та йўналиш бўйича ўз фикрларини билдириб, муҳим ташаббусларни илгари сурар экан, адабиёт, театр, мақом, бахшичилик, хунармандчилик, рассомчилик, музейлар, кино санъати фаолиятига оид қилинажак ишларни ўртага ташлади ва масъулларга аниқ вазифаларни тақсимлаб берди. Буларнинг замирида миллий ўзлиқни англаш, анъаналар ва эришилган тарихий ютуқларни қадрлаш, шунингдек, ўзга ғоялар, маънавиятимиз ва одатларимизга зид ҳолатларнинг ўзлашиб қолишидан ҳимоя ётади. Маънавий қиёфаси гў-

зал инсон, албатта, кутубхоналарда кўп бўлиши, театр, санъат асарларини, мусиқани қадрлаши барчага аён. Бундай инсонда ҳаётга, жамиятга, дунёга мустақил қарашлари шаклланган бўлади, тақлиф-мулоҳазалар бера олади.

Юртимиз сиёсатида жамоатчилик фикри муҳим эканлиги кўзга ташланади. Давлат дастурининг ҳозирги кунда халқ муҳокамасида бўлиши, йирик дастурларнинг жамоатчилик фикри, тақлифлари асосида қабул қилиниши, унда халқнинг иштироки, жамоатчилик фикрининг эътиборга олиниши биз эришган муҳим ютуқлардандир.

Бунга жавобан эса биз, зиёлилар, жамиятнинг ҳар бир аъзоси ҳам ўз давримизнинг жадиди каби ватан учун, унинг ҳам иқтисодий, ҳам ижтимоий-сиёсий, маънавий-маърифий юксалиши йўлида хизмат этишимиз виждондандир.

Давлатимиз раҳбари томонидан олиб борилаётган ташқи ва ички сиёсат, ислохотлар бугун мамлакатимиз қонунларида акслана бошлади. Яъни, парламент ҳаётида биринчи бўлиб бу ислохотлар натижаси бўй кўрсатмоқда. Халқимиз иродаси билан қабул қилинган янги таҳрирдаги Конституциямизда инсон ҳуқуқлари ҳимоясига катта ўрин берилди, очиқлик, шаффофлик сари, ривожланиш сари элтирилган янги нормалар киритилди. Парламент аъзолари ҳам бугун ана шу ҳаётини ва халқчил нормалар асосида қонунлар устида ишламоқдалар. Бунда халқимизнинг кўп асрлик маънавий, маърифий кадриятлари

устуворлигига эътибор қаратилмоқда. Шунингдек, бугун Қонунчилик палатаси депутатлари давлат дастурлари қабул қилинишида ўз тақлифлари билан фаол қатнашмоқда.

Ҳар бир жамият аъзосининг ўз вазифасини сидқидилдан ижро этиши бу маънавият масаласидир. Ҳар бир иш ҳалоллик билан, виждонан бажарилар экан, мамлакат тараққиёти йўлида натижаларга эришилади. Маънавият эса китобсеварликдан, маърифатдан бошланади. Маънавиятли, маърифатли инсон ватанпарвардир.

Ватан сарҳадларида уни кўриқлаб бедор, кўз юммаган аскарнинг савоби улуғлиги айтилади китобларда. Бугун ахборот жанглирида, маънавий-маърифий сарҳадларда қалам тутган бедор инсонлар ҳам Ватан ҳимоячиларидир деймиз.

Шу ўринда буюк шоир, ўзбек мумтоз адабиётининг қуёши Навоий-Фонийнинг ватанпарварликнинг олий намунаси сифатидаги сатрларини эсласак. У ўзининг “Девони Фоний” китобиде ёзади:

*Шахроҳи сўйи жаннати
фирдавс ки жўянд,
Фони, ба яқин дон, ки хиёбони
Ҳирот аст.*

Мазмуни: Фирдавс жаннати сари энг яқин шоҳқўчани изласанг, Фоний, билгилки, бу Ҳирот кўчасидир. Яъни, жаннат савобини топиш учун энг яқин йўлни ўз Ватанимизни юксалтириш, атрофимиздаги одамларга яхшилик қилишдан излаш даркордир. Халқини, миллатини, юртини севган одам икки дунё саодатини топгайдир.

Бугун маънавият соҳасининг бошқа соҳалардан олдинда юриши, янги ҳаракатга келтирувчи кучга айланишида барчамиз ҳамфикрлик, бирдамлик, ватанпарварлик ҳар доимгидан ҳам долзарб эканлигини англаган ҳолда яшашимиз, ишлашимиз зарур.

**Гулбахор САИДҒАНИЕВА,
Олий Мажлис Қонунчилик
палатаси депутати**

Ўзбекистон
ва Хитой:

СТРАТЕГИК ҲАМКОРЛИКНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ

(Боши 1-саҳифада)

Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёев ва Хитой Халқ Республикаси Раиси Си Цзиньпин ўртасидаги музокаралар давомида сўнгги йилларда Хитойнинг Ўзбекистон иқтисодиётига киритган инвестициялари ҳажми беш бараварга ошгани, қўшма корхоналар сони уч бараварга кўпайгани қайд этилди. Шунингдек, “Бир камар – бир йўл” ташаббуси доирасида қитъалараро транспорт-транзит кўпригининг муҳим таркибий қисмига айланиши учун мўлжалланган “Хитой-Қирғизистон-Ўзбекистон” темир йўли қурилишини бошлаш муҳимлиги таъкидланди.

Президент ташрифи чоғида сиёсий, иқтисодий, ижтимоий-маданий соҳадаги икки томонлама ҳужжатларнинг имзоланиши бевосита икки давлат учун ҳам муҳим воқеадир. Бу жараён давлатнинг халқаро майдондаги стратегик интилишларини акс эттириши билан бир қаторда, унинг бошқа давлатлар билан муносабатларининг моҳиятини ҳам белгилаб беради. Таъкидлаш жоизки, икки томонлама ҳужжатларнинг имзоланиши давлатлар ўртасидаги дипломатик муносабатларни мустаҳкамлашда кучли восита ҳисобланади. Шунингдек, давлатимиз раҳбарининг Хитой Халқ Республикасига ташрифи давомида атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, инсон ресурсларини ривожлантириш, камбағалликни қисқартириш, фан, маданият ва бошқа соҳаларга оид 15 дан ортиқ икки томонлама ҳужжатлар имзоланди. Ушбу стратегик шериклик муносабатларини мустаҳкамлашга қаратилган икки томонлама шартномалар иқтисодиёт ва савдодан тортиб маданият ва илм-фангача бўлган турли соҳаларни янада ривожлантириш учун ўзига хос янги имкониятларни яратади, деб ҳисоблаймиз.

Замонавий дунёда атроф-муҳитни муҳофаза қилиш барча давлатлар учун тобора муҳим ва долзарб вазифага айланиб бораётгани ҳеч кимга сир эмас. Шу боисдан икки ҳукумат ўртасида имзоланган атроф-муҳитни муҳофаза қилиш соҳасидаги икки томонлама битим табиатни муҳофаза қилиш, табиий ресурсларни сақлаш ва жамиятнинг барқарор ривожланиши учун келажак авлодлар олдидаги умумий жавобгарликни тушуниш-

ни, шу билан бирга Ўзбекистон ва Хитойнинг агроф-муҳитни муҳофаза қилиш стратегияси ва дастурларини биргаликда ишлаб чиқиш ва амалга оширишга тайёрлигини англатади ҳамда ҳамкорликда қўшма тадқиқотлар, тажриба ва технологиялар алмашинуви, шунингдек экотизимни тиклаш ва муҳофаза қилиш бўйича қўшма лойиҳалар тузишни ўзида акс эттиради.

Бундан ташқари, Ўзбекистон ва Хитой ҳукуматлари ўртасида инсон ресурсларини ривожлантириш бўйича ҳамкорлик тўғрисидаги битим яна бир муҳим келишувдир. Ушбу битимнинг имзоланиши икки мамлакат ўртасидаги стратегик муносабатларнинг муҳим босқичи ҳисобланади. Биринчидан, инсон ресурсларини ривожлантиришдаги ҳамкорлик таълим, фан, соғлиқни сақлаш ва техник тайёргарлик соҳасида илғор тажриба алмашиш имконини яратади. Бу эса, Ўзбекистон ва Хитой талабалари, олимлари ва мутахассислари учун ўқув-илмий тадқиқотларни бойишига кўмаклашади. Иккинчидан, бундай шартноманинг имзоланиши меҳнат бозорининг замонавий эҳтиёжларига жавоб берадиган малакали мутахассисларни тайёрлаш бўйича қўшма дастур ва лойиҳаларни амалга ошириш имконини беради. Инсон ресурслари соҳасидаги ҳамкорлик икки мамлакат халқлари ўртасидаги ўзаро бағрикенглик ва ишончли мустаҳкамлашга хизмат қилади.

Бугунги кунда инновацион технологиялар тобора инсонлар ҳаётининг бир қисмига айланиб бормоқда. Биз рақамли технологиялар даврида яшаётган эканмиз, ушбу соҳани янада мукамалроқ ўрганиш учун илмий ёндашув талаб этилади. Шундай экан, Ўзбекистон ва Хитой ўртасида имзоланган илмий-тадқиқот муассасалари ҳамкорлиги тўғрисидаги битим илмий алоқаларни ривожлантириш ва рақамли технологияларни илмий тадқиқ этишда муҳим қадамдир. Билим, тажриба ва технологиялар алмашинувига қаратилган ушбу битим ҳар икки томон учун бир қатор муҳим афзалликларни ўзида мутасам этади. Хусусан, инновация ва таълимни тобора ривожланиши билан бирга, илмий кадрлар алмашинуви, қўшма илмий лойиҳаларни ишлаб чиқиш, шунингдек қўшма конференциялар, семинарлар ва

турли илмий учрашувларни ташкил этиш имконини беради. Бу икки мамлакат олимлари учун тажриба алмашиш, илғор тажрибаларни ўрганиш ва долзарб илмий муаммоларни биргаликда ҳал қилишга кўмаклашади.

Таълим ва ёшларни қўллаб-қувватлашга қаратилган навбатдаги келишув Ўзбекистон Республикаси Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлиги ва Хитой Халқ Республикаси Таълим вазирлиги ўртасида хитой тилини ўқитиш соҳасидаги ҳамкорлик тўғрисидаги битим ҳисобланади. Хитой тили Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг асосий тилларидан биридир. Шубҳасиз, хитой тили дунё тилларидан бири бўлиб, Ўзбекистондаги кўплаб мактаб ва олий таълим муассасаларида ўргатилиб келинмоқда. Ушбу келишув маданий ва тил алмашинувини ривожлантиришга, шунингдек Ўзбекистонда хитой тилини, Хитойда ўзбек тилини ўрганиш учун қулай шарт-шароитларни яратишга қаратилганлиги билан ўзига хосдир. Шу билан бирга, икки мамлакат талабалари ва таълим муассасалари учун янги имкониятларни очади.

Бундан ташқари, ушбу шартнома асосида Ўзбекистон ва Хитой университетлари ўртасида Academic exchange дастурини яратиш мумкин, шунингдек таълим соҳасида талабалар, ўқитувчиларнинг ўзаро тажриба алмашиши орқали икки мамлакат ўртасидаги ҳамкорлик мустаҳкамланиши ҳамда уларнинг жаҳон саҳнасидаги нуфузи ошиши мумкин.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев ва Хитой Халқ Республикаси Раиси Си Цзиньпиннинг қўшма баёноти давомида куйидаги ҳужжатлар имзоланди: Ўзбекистон Республикасининг Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ва Хитой Халқ Республикасининг Божхона бош бошқармаси ўртасида Ўзбекистондан Хитойга нўхат экспорт қилишда фитосанитар талаблар ва назорат тўғрисидаги баённома; Ўзбекистон Республикасининг Транспорт вазирлиги ва Хитой Халқ Республикасининг Ислохотлар ва ривожланиш давлат кўмитаси ўртасида “Хитой – Марказий Осиё – Европа” темир йўл экспресслари бўйича ҳамкорликни чуқурлаштириш тўғрисидаги баённома; Ўзбекистон Республи-

касининг Иқтисодиёт ва молия вазирлиги ҳамда Хитой Халқ Республикасининг Тижорат вазирлиги ўртасида Янги электр траспорт воситалари соҳасидаги ҳамкорликни ривожлантириш тўғрисидаги баённома; Ўзбекистон Республикасининг Камбағалликни қисқартириш ва бандлик вазирлиги ҳамда Хитой Халқ Республикасининг Қишлоқ хўжалиги ва қишлоқ масалалари вазирлиги ўртасида камбағалликни қисқартириш соҳасидаги ҳамкорлик тўғрисидаги ахдлашув баённомаси; Ўзбекистон Республикасининг Техник тартибга солиш агентлиги ва Хитой Халқ Республикасининг Стандартлаштириш маъмурияти ўртасида стандартлаштириш соҳасидаги ҳамкорлик тўғрисидаги баённома; Ўзбекистон Республикасининг Транспорт вазирлиги ва Хитой фуқаролик авиацияси бошқармаси ўртасида “Ҳаво ипак йўли”ни биргаликда барпо этиш тўғрисидаги келишув; Ўзбекистон Республикасининг Экология, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва иқлим ўзгариши вазирлиги ҳузуридаги Туризм кўмитаси ҳамда Хитой Халқ Республикасининг Маданият ва туризм вазирлиги ўртасида 2024–2026 йилларда туризм соҳасидаги ҳамкорлик режаси; Тошкент вилояти ва Шэнси музофоти ўртасида шериклик алоқаларини ўрнатиш тўғрисидаги битим; Самарқанд ва Синдао шаҳарлари ўртасида шериклик муносабатларини ўрнатиш тўғрисидаги битим ва бошқалар.

Хулоса қилиб шуни алоҳида таъкидлашимиз мумкинки, Хитойга амалга оширилган давлат ташрифи доирасида қатор соҳаларда ўнлаб ҳуқуқий ҳужжатларнинг имзоланиши икки давлат ўртасидаги узоқ муддатли ҳамкорликка бўлган ишонч ва истак даражасини кўрсатади. Ушбу ҳужжатлар Ўзбекистон ва Хитой ҳукуматлари ўртасидаги ўзаро манфаатли ҳамкорликни ривожлантириш ва мустаҳкамлашга ҳамда янада кенгайтиришга замин яратади, шу билан бирга, ўзбек ва хитой халқларининг фаровонлигини оширишга хизмат қилади.

Шохруҳбек ТИЛЛАБОЕВ,
Тошкент давлат юридик университети ўқитувчиси,
“Эл-юрт умиди” жамғармаси стипендианти, “Brunel University London” битирувчиси

Хар бир замоннинг ва маконнинг ўзига яраша катта-кичик муаммолари бўлади. Хар бир халқнинг тарихий тақдирида турли талотўплар, ички ва ташқи таъсирлар натижасида зиддиятли курашлар бўлиши табиий. Хар хил зуғум ва зулмларга қарши тура олган, бардош бера олган миллат ўзлигини сақлаб қолади. Бу эса халқ орасидан етишиб чиққан маърифатпарвар, шижоатли, кенг дунёқарашга эга бўлган фарзандларнинг саъй-ҳаракатлари билан боғлиқ. Улар ўз миллатининг тақдири учун жон таслим этишга ҳам шай бўлган мард сиймолардир.

Шунинг учун ҳам давлатимиз раҳбари Шавкат Мирзиёев Жадидлар ғоялари янги Ўзбекистон стратегияси билан ҳамоҳанг эканини таъкидлаш баробарида Жадид боболаримизнинг матонати ва улардан ўрганишимиз керак бўлган жиҳатлар кўп экани борасида ушбу мулоҳазаларни эътироф этди: “Тарихдан маълум: Ватан ва халқ тақдирига нисбатан таҳдидлар кучайган вазиятда айнан миллат фидойилари — уйғоқ қалбли зиёлилар, шоир ва адиблар, санъат намояндалари, маънавият ва маърифат соҳаси ходимлари жасорат билан майдонга чиққанлар. Мамлакатимиз ўз тараққиётининг янги, юксак босқичига қираётган ҳозирги пайтда бизга жадид боболаримиз каби ғарб илм-фан ютуқлари билан бирга, миллий кадриятлар руҳида тарбия топган етук кадрлар сув билан ҳаводек зарур!”

Жадид маърифатпарварларини ўйлантирган муҳим муаммолардан бири тил масаласи эди. Чунки, миллатнинг ўзлиги унинг сўзлигидадир. Ўз тилига бўлган меҳру муҳаббат орқали ўзга тилларни ўрганиш лозимлигини эътироф этган жадидлар она юртнинг тараққиёти учун дунёга юз тутиш учун бу зарур эканлигини англаб етганлари аниқ. Акс ҳолда, Маҳмудхўжа Бехбудий “Ойна” журналида “Икки эмас, тўрт тил лозим” деган мақола билан чиқмаган бўларди. “Бизга лозимки, ўз нафъимиз учун русча билайлук, ҳукумат мактабларинда ўқуйлик. Давлат мансабларига қирайлук. Ватанимизга ва ўз динимизга хидмат этайлук. Мусулмон бўлуб туриб тараққий қилайлук. Бу замон тижорат иши, саноат ва мамлакат ишлари, ҳатто, дини ислом ва миллатга хидмат илмсиз бўлмайду. Масалан, бугунги «подшолик дума»га ўз дин ва миллатимиз нафъига сўзламоқ бизлар учун мумкин бўлур. Аммо анда бориб сўйлагувчи киши бизга йўқ. Анда бориб нафъи бир ўн сана ўкумоқ керак, замондан, қонундан хабардор бўлмоқ керакдур.” («Ойна» журнали, 1913 йил, 1-сон, 12—14-бетлар)

“Хулоса, — деб ёзади Маҳмудхўжа Бехбудий, — бугун бизларга тўрт тилга таҳрир ва тақрир этгувчилар керак, яъни арабий, русий, туркий ва форсий.” Чунки ўша даврдаёқ халқнинг маърифати ва мамлакат тадрижи — ривожланиши бевосита тилларни билиш билан боғлианишини Бехбудий чуқур идрок этган. Шу орқали халқимизни жаҳонга юз ту-

тиши мумкинлигини билган.

Кўп тилларни билиш битта кулфга тушадиган кўп калитга эга бўлиш деган француз адиби Вольтер.

“...ЎЗ ТИЛИГА САДОҚАТ — БУ ВАТАНИЙ ИШДИР”

Демак, бир нечта тилни билиш фойдали кон эканлигини билишган. Аваз Ўтарона айтадиган бўлсак, ҳар тилни билиш одамга жон бўлиши билан бирга у ижтимоий восита алоқа қуроли. Ғайри тилини билиш ҳам илму ҳунарларнинг тилсими у билан боғлиқ эканини таъкидлаб, илму фан уйига фарзандларингизни юборсангиз фойдали конга эга бўлгандек ҳис этасиз ўзингизни деган мазмундаги ғазали ҳам бор шоирнинг. Ғазал мактаъси — тугалланмасида очикдан очик мурожаат этиб даъват қилади. «Зор ўлмасун онлар доғи тил билмай Аваздек, Тил билмаганидан они бағри тўла қондур.»

Худди шу маънода Исҳоқхон тўра Ибратнинг ушбу мулоҳазалари ҳам дастуруламал бўлиши шарт. “Бизнинг ёшлар, албатта, бошқа тилларни билиш учун саъй-ҳаракат қилсинлар, лекин аввал ўз она тилини кўзларига тўтиё қилиб, эҳтиром кўрсатсинлар. Зеро, ўз тилига садоқат — бу ватаний ишдир”.

Бу мулоҳазалардан шу нарса англашиладики, тилни билиш шунчаки ўрганиш эмас, балки унда яшаш, нафас олиш керак. Бу бошқа тилда ўйлаб бошқа тилда сўзлаш керак деганимас. Чунки, ҳар бир тилнинг ўзига хос сафоси, ҳавоси, бошқача айтганда, халқ табиати ва тийнати-га хосу мос бўлган тағдор гаплари, қочиримлари, коса тагида ним косалари бор. Буни фақат ҳис этиш керак. Бунинг учун она тилини севиш керак.

Ибратнинг юқорида келтирганимиз «ватаний иш» иборасини «ватаний ишқ» дейиш ўринлидир. Афсуски, тилга бўлган эътиборимиз то

хануз кўнгилдагидек эмас. Тил ҳимояси — эл ҳимояси, юрт ғояси эканини унутиб қўямиз. Тилимизнинг жонқуярлари унинг ўрни ва рутбаси ҳақида гапирсак миллатчига чиқарамиз, ваҳоланки улар миллатпарварлардир. Қани бирлик, якдиллик?

Жаҳолат бу зулматдир Унга қарши кураш маёғи — маърифат. Маърифатнинг яроғи эса тилдир. Демак, таълимнинг ҳам, мулоқотнинг ҳам калити тилдир. Тил бамисоли дудам ханжарга ўхшайди. Икки томонлама кескир пичоқ. Унинг бир томонида адолат турса, иккин-

вақтда кўз ёшин тўқуб йиғлар, оҳ тортар. Тўп тўғри айтганда у қадар таъсир қилмас. Адабиёт ила айтганда албатта таъсир қилар. «

Чўлпон нутқ маданиятининг ҳар иккала кўриниши - оғзаки ва ёзма нутқ бадиятнинг, адабиётнинг муҳим қуроли эканини уқтираркан, ривож топган айрим давлатлардан ундан моҳирона фойдаланишларини кўриб ҳавас қилади. «Мана шунинг учундирки, Оврўпонинг ҳар шаҳар ва қишлоқларида ҳар кун, ҳар ҳафта адабиёт кечалари қилинур, адабиёт ўқилур, нутқ сўйлануб

чи томонида адоват бор. У тузади, у бузади, ободлик ва барбодлик ҳам, омонлик ва ёмонлик ҳам, олқиш ва қарғиш ҳам, бунёдкор ғоялар ва бузғунчи ғоялар ҳам у билан. Ким ундан қандай мақсадда фойдаланса, унга хизмат қилаверади. Мамлакатимиз тараққиёти, ватанимиз равнақи учун хизмат қиладиган тил, нутқ, сўз доим шарафлидир.

Абдулҳамид Чўлпон “Адабиёт надир?” мақоласида “Адабиёт ҳар бир миллатнинг ҳисли кўнгул тарихининг энг қоронғу хоналарида маишат (тирикчилик)нинг кетишига қараб ҳар хил тусда ва рангда етишган, файзли тил бирла тақдир этула олмайдиғон бир гулдир,” — дея таъриф бера туриб “Адабиёт яшаса — миллат яшар” дейди. Шубҳасиз, адабиётнинг пойдевори, тағ замани бу таъсирчан тил, сеҳрли нутқдир.

Чўлпон бадий адабиётнинг таъсирини, ҳар бир инсоннинг бадий-эстетик дидини ўстиришга хизмат қилишини теран идрок этиб шуларни ёзади. «Ҳар синф, халқнинг ўзига махсус оҳанги, ўзига таъсир қиладурғон зори бўлур. Мана шул муҳит бўшлигинда бўлган қатъий тўлқуннинг бир-бирига бирлашмагидан ҳар одамга ҳар хил шодлик ва ё кўб аччик таъсир этмагидан одамнинг кўнглида ўзи билмасдан ўрнашуб қолғон ва ҳар вақт, умрининг охирига қадар сакланатурғон қайғуланмак ва ё кўкрак кериб кўб дам олурдай оҳ урмаклар — ҳамаси кўнгилда ҳар хил рангда, ҳар хил кайфиятда тўлуб ётқон адабиёт хосасиндан саналур. Киши баъзи вақтда шодликдан кулур ва баъзи

халқ кўб кируб таъсирланурлар.» Адабиёт чин маъноси билан сўнган, «ўчган, ярадор кўнгилга руҳ бермак учун, фақат вужудимизга эмас, қонларимизга қадар сингишган қора балчиқларни тозалайдирғон, ўтқур юрак кирларини ювадурғон тоза маърифат суви, хиралашган ойналаримизни ёруғ ва равшан қиладирғон, чанг ва тупроғлар тўлган кўзларимизни артуб тозалайдирғон булоқ суви бўлғонликдан бизга ғоят керак»-дея уқтирган у. Чўлпоннинг ушбу чақириғида мақсад янада тўла англашилади.

«Энди, эй, қардошлар! Адабиёт ўқуйлик. Адиблар етишдирайлук, «адабиёт кечалари» ясайлук. Руҳ, ҳис, туйғу, фикр, онг ва ўй олайлук, билайлук.»

Мана, жаҳолатга қарши маърифат даъвати, мана жамиятнинг жони ва руҳи бўлган маънавиятга эътибор.

Дарҳақиқат, ҳар қандай ғоя ва мафқуранинг омма онгига таъсирчан сингириш механизми самарали ишламаса у қудратли қурол бўлолмайди, натижа ҳам кўринмайди. Маърифат ва маънавият тарғиботчилари буни фаолиятида дастуруламал қилиб олишлари керак.

Интернет маълумотлари асосида шуни айтиш мумкинки, Абдурауф Фитратнинг ҳаракати ва қарашлари барча Жадид маърифатпарварларининг ғоялари билан уйғундир. Хўш, улар нималарни ёқлашгану нималарни қоралашган? Энг қизиғи, уларнинг мулоҳазалари бугунги кунда ҳам ўз аҳамиятини йўқотган эмас.

Яхши илм олиш, замонавий му-

зика, опера, балет симфониялар ва театр, завод ва фабрикалар атрофида шаҳарлашиш, замонавий кийиниш, турк тили, миллат бойлигини сандиклардан чиқариб банклар ёрдамида ишлатиш, туркистон бирлиги каби масалаларни ёқлаган бўлсалар, дабдабали тўй ва ўлим маросимларидги ортиқча сарф-харажат ва дабдабозликлар, диний фанатизм, маҳаллийчилик сингари иллатларга қарши туришган. Чунки улар қоралаган иллатлар миллатлар бирлигига раҳна солиб айирмачиликка сабаб бўлишини билишган. Бу бирликнинг муҳим мезони туркий тиллар бирлиги масаласидир. Шунинг учун ҳам Тил масаласига жадид маърифатпарварлари алоҳида эътибор билан қарашган. Улуғвор ва пировард мақсадларни амалга ошириш борасидаги Президентимиз раҳнамолигида олиб борилаётган сиёсат, туркий тилли ташкилотларнинг саммитидаги айрим масалалар ҳам жадид маърифатпарварларининг ғоялари билан уйғундир.

Жадидлар ғоялари Президентимиз қайд этганларидек, янги Ўзбекистон стратегияси билан ҳамоҳанг эканлигини тил масаласига муносабат масаласида ҳам англаш мумкин.

Шавкат Мирзиёев Исҳоқхон Ибрат номидаги хорижий тилларга ихтисослашган мактаб-интернатга борганларида давлат тилига меҳр ва хорижий тилларни билиш борасидаги мулоҳазалари юқоридаги фикрларимизнинг исботидир.

“Тил билиш бу — бойлик. Тил билган инсон дунёни билади, ҳеч қачон кам бўлмайди. Ота-боболаримиз шундай бўлган, бу бизнинг қонимизда бор. Ёшларимизда шундай интилишни уйғотишимиз керак”, деганди давлатимиз раҳбари. Жамиятнинг икки устуни бўлган адабиёт ва маънавиятсиз тараққиётни тасаввур қилиш. Жамият ҳаётининг танаси иқтисодиёт бўлса, унинг жони ва руҳи маънавиятдир деганларида ҳам ана шу мантиқ бор. Жон ва руҳсиз бадан ўлик тана.

Хулоса ўрнида эътироф этиш керакки, адабиётнинг пойдевори, маънавият ва маърифатнинг мезони, тарғибот ва ташвиқотнинг қуроли бу ТИЛДир. Она тилимизга бўлган эҳтиром ва садоқатни она Ватанга эҳтиром ва садоқат деб билишимиз, шундай қарашни ҳаётимиз қондасига айлантиришимиз лозимлигини асло, унутмаслик керак. Чунки сўз ва нутқнинг таъсирчанлиги масаласи юқорида кўриб ўтганимиздек жадид маърифатпарварларининг диққат марказида бўлган. Бунинг моҳияти кимга, нима ҳақда, қачон, қаерда, қандай қилиб ва қанча айтишни билиш тилнинг таъсирчанлигига тааллуқли талаблардир. Бу эса усул йўл, бошқача айтганда тактикадир. Стратегия — олдиндаги белгиланган режалар, пировард мақсадлар бўлса, тактика эса уни амалга оширувчи, вазиятга қараб алмашиб туривчи йўл ва усуллардир. Зероки, тил тактикаси тараққиёт стратегиясининг таъсирчан механизмидир.

Раҳимбой ЖУМАНИЁЗОВ
Профессор, «Notiqlik san'ati akademiyasi» NTM rahbari

ЭНДИ ҲАВОЛАКИ НОРМАЛАР БЎЛМАЙДИ(МИ?)

Қонун ижодкорлиги — жуда мураккаб жараён. Баъзида қонун ижодкорлиги фаолиятида у ёки бу қондан қонунда тўғридан-тўғри ёзиш ёки бундай қондан бошқа қонунчилик ҳужжатига ҳавола этиш амалга оширилади. Улар ҳаволаки норма дейилади.

Ҳаволаки нормалар бир неча кўринишда бўлади. Хусусан, ишлаб чиқиши керак бўлган субъектни аниқ кўрсатиб, масалан “...тартиб Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади” тарзида ёки субъектни аниқ кўрсатмасдан, масалан “қонунчиликда белгиланган тартибда...” тарзида кўрсатилади.

Ҳаволаки нормаларнинг хавфли тарафи шундаки, бунда қонун ижодкори у ёки бу масалани тартибга солишни бошқа мансабдор шахнинг ихтиёрида қолдиради. Шу боис, миллий парламент сўнгги йилларда тўғридан-тўғри ишлайдиган қонунлар қабул қилинишига алоҳида эътибор қаратяпти. Масалан, Ўзбекистон Республикасининг Сайлов кодекси ва бошқалар шулар жумласидандир.

Лекин, барибир ҳаволаки нормалардан тўлиқ воз кечиб бўлмайди. Масалан, айрим ҳолларда узун рўйхатлар, схемалар, сураглар ва бошқа шунга ўхшаш кўргазмали тартибга солиш ишларини бошқа ҳужжатга ҳавола этиш мумкин.

Масалан, асосий дори воситалари рўйхатини қонуннинг ўзида белгилаб бўлмайди. Биринчидан, у жуда узун, иккинчидан бу рўйхат тез-тез янгиланиб туриши керак. Шу боис, ҳаволаки нормалар ҳам баъзида керак. Фақат унинг фарқи боришимиз даркор. Яъни қонун даражасида белгиланиши керак бўлган қондаларни қонуности ҳужжатига ҳавола этмаслик лозим. Бироқ, яна бошқа муаммо мавжуд. Биз керак деб ҳисоблайдиган ҳаволаки нормалар ўз вақтида реализация қилинадими? Тасаввур қилинг, қонун кучга кирди, лекин унинг ичидаги битта қоида ҳанузгача механизмига эга эмас. Чунки у ҳаволаки бўлиб, амалда ишлаб чиқилмасдан қолган. Натижада, қонун “жонсиз” бўлади, ишламай туради.

Парламент назоратининг алоҳида шакли сифатида Қонунчилик палатасидаги қўмиталар қонунлар ижросини таъминлаш учун қонун ости ҳужжатларининг ўз вақтида қабул қилиниши устидан доимий мониторинг олиб боради. Мониторинг натижаси бўйича соҳада қатор муаммолар кўтарилади.

Яқинда Президентимиз томонидан имзоланган “Қонунларнинг ижтимоий муносабатларни тартибга солишдаги ролини ҳамда норма ижодкорлиги жараёни сифатини янада ошириш бўйича кўшимча

чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарор билан соҳадаги қатор масалалар ўз ечимини топди.

Биринчидан, 40 дан ортиқ ҳаволаки нормани амалга ошириш бўйича чора-тадбирлар режаси тасдиқланиб, унда аниқ ижрочилар, аниқ муддатлар белгиланди.

Иккинчидан, жорий йилнинг 1 мартидан бошлаб, агар қонун лойиҳасида ҳаволаки норма бўлса, ўша қонуннинг ўзида уни амалга ошириш аниқ муддати ва масъул белгиланади. Яъни энди шунчаки “қонунчиликда белгиланган тартибда” деб ёзиш билан чекланиб бўлмайди. Ўша қонуннинг ўзида “фалон ташкилот ушбу тартибни фалон вақтга қадар ишлаб чиксин” деган қоида ёзилади.

Учинчидан, муайян қондаларни қонуности ҳужжатидан қонун даражасига кўтариш имкониятини муҳокама қилиниши шартлиги белгиланиб, унинг натижалари қонун лойиҳасининг тушунтириш хатида акс эттирилади.

Тўртинчидан, норматив-ҳуқуқий ҳужжат лойиҳасини ишлаб чиқишда жамоатчиликнинг кенг иштирокини таъминлаш ҳамда ҳужжатнинг халқчил бўлиши учун, эътибор беринг эндиликда муҳим иқтисодий-ижтимоий, сиёсий аҳамиятга эга бўлган ҳужжат лойиҳаси фақатгина ишлаб чиқилгандан кейин эмас, балки ишлаб чиқилишидан олдин жамоатчилик муҳокамасига қўйилади. Бу худди янги таҳрирдаги Конституциямиз лойиҳаси қандай ишлаб чиқилган бўлса (эсингизда бўлса, лойиҳани тайёрлашдан олдин халқнинг фикри олинган эди, ундан сўнг лойиҳа умумхалқ муҳокамасига куйилган эди), худди шу тартибни бошқа қонунчилик ҳужжатларини ишлаб чиқишда ҳам қўллаш таклиф этилмоқда.

Умуман олганда ушбу қарор қонун ижодкорлиги жараёнини такомиллаштиришга, қонунларнинг сифатини оширишга, бу жараёнда жамоатчиликнинг иштирокини кенгайтиришга ва шу орқали қонунларда кўпроқ халқ манфаати акс эттирилишини таъминлашга хизмат қилади.

Жаҳонгир ШИРИНОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси
Коррупцияга қарши курашиш ва суд ҳуқуқ
масалалари қўмитаси раиси

(Боши 1-саҳифада)

Албатта, бу мўътабар китобларнинг муаллифи ёки таржимони С. Рафиддинов эмас, лекин уларнинг дунёга шу ҳолида келиб, ўқувчи қўлига малакали бир шаклда етиб боришида олим хизматининг улуғлигини ўйласам, илм дегани, чиндан ҳам, игна билан қудук қазишлигига такрору такрор иймон келтираман.

Мана, қўлимда ҳам ҳажм нуқтаи назаридан, ҳам салмоқ жиҳатидан бири иккинчисидан сира қолишмайдиган бир қанча тадқиқот китоблари турибди. Аммо уларни шарҳлаш, олим амалга оширган тоғдек ишни мисколдек қисмини кўрсатиб, ўқувчига танитиб бериш ҳам кўпинча қўлимиздан келмаётгани бор гап. Биз, кўпинча, “олимлар йўқ”, дея ёзғиришни яхши кўрамыз. Бу гап тўғри эмас, ўз соҳасининг оғирини “миқ” этмай кўтариб юрган қанчадан қанча фан фидойиларини – Рафиддиновларни биламан мен. Уларни кўпчилигимиз биламиз, лекин негадир индамаймиз. Лоақал меҳнатларини эътироф этишга-да қодир эмасмиз.

Олимнинг ишларига қайтамиз.

Биргина “Қуръони карим оятлари маъноларининг изоҳли таржимаси”ни олайлик. Таржимон ва изоҳлар муаллифи Шайх Муҳаммаджон мулло Рустам ўғли (Ҳиндистонда узоқ вақт таҳсил олгани учун “домла Ҳиндистоний” номи билан машҳур). Лекин бугун китобни таржимон тақдим қилган шаклда ўқувчи эътиборига суниш уни тўлиқ тушунмасликка олиб келиши мумкин бўларди. Чунки таржима қилинган вақт билан бугуннинг ўртасида анча-мунча сувлар оқиб ўтди: тил оҳорланди, тушунчалар янгиланди. Бас, бугунги кун олимнинг нуқтаи назарига, яъни изоҳларига эҳтиёж сезилди. Икки давр ўртасида кўприк бўлиб туриб бергич инсон эса – олим. Бу ўринда Сайфиддин Рафиддинов.

Олим, авваломбор, китобга “Кириш сўзи” битиб, ишни домла Ҳиндистонийни ўқувчига яқинроқ таништиришдан бошлайди: “Ўтган асрнинг улуғ олимларидан Муҳаммаджон мулло Рустам ўғли 1310 ҳижрий – 1892 милодий йилда Қўқон музофотида туғилди. Ўн тўрт ёшида ҳофизи Қуръон бўлиб, Қўқон ва Бухоро мадрасаларида, сўнгра Балх ва Мозори Шарифларда устозлардан сабоқ олади. Кейин яна саккиз йил Ҳиндистоннинг Ажмир шаҳридаги “Усмоний” мадрасасида ўқиб, хатми кутуб қилиб юртига қайтади” (“Қуръони карим оятлари маъноларининг изоҳли таржимаси”, 4-бет).

Шундан кейин С. Рафиддинов домла Ҳиндистоний қолдирган меросни бирма бир санайди. Уларга изоҳлар ёзади. Сўнг қўлёзма нашрини нашрга тайёрлашда эътибор берилган жиҳатлар ва тамойилларга тўхталади. Олим Қурони каримнинг маънолар таржимаси бугунги ўқувчига максимал даражада тўлиқ ва тушунарли етиб боришини таъминлаш учун амалга оширган ишларини 9 да моддадан иборат деб кўрсатади. Шулардан биттасининг дебочасинигина келтираман ва шунинг ўзи ақлу фаросатли кишини яна ўша кўҳна эл мақолига етаклади: илм игна билан қудук қазишдир. Мана ўша модданинг бошланмаси: “Домланинг таржимасини нашрга тайёрлаш жараёнида уни диёримизда нашр бўлган муҳтарам олимларимизнинг ўзбекча тафсир ва таржималари ҳамда керакли ўринларда арабий “Тафсири Жалолайн”, Ҳусайн Воиз Кошифийнинг форсий “Тафсири Ҳусайний” ва Ҳасан Таҳсиннинг “Файз ул-фурқон” номли туркий тафсирлари билан киёсладик. Юқорида таъкидлаб ўтганимиздек, таржима матни ўзига хос, халқона, мазмунан пишиқ-пухтадир. Аммо жумлалар қадимий тилимизга хос бўлган услуб ва лаҳжадан таркиб топган. Шу боис, биз бугунги кун ўқувчисининг диди, талаби ва саводхонлигини инобатга олиб, устоз алламо жумлалар

рини сўз ясовчи, сўз ўзгартирувчи қўшимчалар, олмошлар ва боғловчиларни имкон қадар ҳозирги тил қодаларига мувофиқлаштириб, асл маънони тўла сақлаган ҳолда, китобхонларимизга етказишга қарор қилдик... Масалан, қўлёзма нусхасида “Бақара” сурасининг 224 ояти шундай берилган: “Ҳар нарсага Худонинг номини олиб қасамёд қилманглар. Шу тариқадаки, “Ҳеч кимга яхшилик қилмайман”, деб. Ва бировни бирон ёмон ишдан сақламайман деб ва мар-

ИЛМ МАЖНУНЛАРИНИНГ ҚАДРИГА ЕТЯПМИЗМИ?..

думни ўртосини ислоҳ қилмайман деб. Аллоху таоло сизларни қасамларингизни эшитувчи ва ниятларингизни билувчидир” (1 жилд, 59 оят).

Биз мазкур оятни ушбу нашримизда қуйидаги тарзда бердик:

“Ҳеч кимга яхшилик қилмайман, бировни бирон ёмон ишдан қайтармайман ва мардумнинг (одамларнинг) ўртасини ислоҳ қилмайман”, деб ҳар нарсага Худонинг номи билан қасамёд қилманглар. Аллох таоло сизларнинг қасамларингизни эшитувчи ва ниятларингизни билувчидир”.

Кўрииб турибдики, оят таржимасининг кейинги варианты бугунги ўқувчига кўпроқ яқин. Тилни ўқувчига яқинлаштириш дегани бутун матн устида тинмай меҳнат қилиш, уни янгидан кўриб чиқиш деганидир. Юқоридаги мисолда ҳам буни кўриш мумкин: олим таржимон тили маъносини сақлаган ҳолда шаклини қайтадан териб чиққан.

Яна бир мулоҳаза шуки, биринчисида ҳам, иккинчисида ҳам “Худо” сўзи ишлатилган. Бугунги ўқувчи бундан андак ғашланиши, “Аллох” деган мўътабар калом турганда нега энди “Худо” сўзига эҳтиёж сезилди?” дея эътироз билдириши мумкин. Гап шундаки, кеча, совет даврида одамларнинг аксар қисми “Худо” деган сўзни яхшироқ “танир” эди, бугун “Аллох” сўзига юклатилаётган маънони айнан “Худо”га юклар ва бундан қониқиш ҳис қиларди. Бугун давр ўзгарди, Ислом динини, унинг муқаддас каломи бўлмиш “Қуръони карим”нинг ўрганилишига тўқис имконлар яратилди. Бас, Қуръонда ишлатилган “Аллох” сўзи кенг қўламда қўллана бошланди. Натижада, аввал ишлатилган “Тангри”, “Худо”, “Парвардигор” деган сўзлар бирмунча чекинди. Мана, тил, унинг табиати қандай ўзгаради. Уни давр ва равиши тинимсиз равишда таҳрир қилиб боради. Домла Ҳиндистоний таржимаси ҳам содда ва гўзал таржима эди, бироқ вақт кўйида эврилган тил табиати уни бугунги кунга келиб, бир мунча таҳрир ва изоҳлар билан ўқишни тақозо этиб қолди. Кўриб турганимиздек, бу серзаҳмат ишни адабиётгшунос олим С. Рафиддинов ўз зиммасига олди. Юқорида бошланган фикримизнинг ҳулосаси шуки, таржимон Ҳиндистоний ҳам, таржимани таҳрир ва изоҳлар билан бугунги ўқувчига тушунарли қилган С. Рафиддинов ҳам “Худо” сўзига “Аллох” каломига бугун юклатилаётган маънони юклаганлар. Айни дамда, улар такрордан қочиш учун ҳам синонимларга мурожаат қилганлар, бас, ўқувчи таржима мутолаасига киришар экан, шу жиҳатни ҳам ёдда тутса, фойдадан холи бўлмайди.

Айтилганлар С. Рафиддинов амалга оширган битта ишнинг бир зарраси ҳақида қисқача му-

лоҳазалар эди, холос. Худди шундай, олим яқин йиллар ичида “Навий асарлари лугати”, (П. Шамсиев, С.Иброҳимов), Огаҳийнинг “Таъвиз уш-ошиқин” (Ошиқлар тумори) девонини қайта нашрга изоҳлар билан тайёрлаб чоп қилдирди. Қолаверса, у Истиклол даври ўзбек шеърлятида ўз ўрнига эга аруз йўналишида ижод қилаётган марғилонлик истеъдодли шоир Исмоил Маҳмуднинг “Бу дам фасли хидоятдир” номли девонига “Накши девонинг қолур” номли сўз ёзди. Сўз-

ки, бутун бошли тадқиқотга бадал. Унда олим шоир шеърлятининг мазмун-моҳиятини атрофлича очиб берган. Маълумки, шеърлятимизда қадимдан бери девон тартиб бериш анъанаси мавжуд. Арузда ижод қилишга қизиқувчилар ҳозир ҳам кам эмас. Зеро, арузнинг ўз жозибаси бор. Бироқ С.Рафиддиновнинг таъкидлашига кўра, кейинги ўн йиллар мобайнида яратилган девонлар ичида талабларга жавоб берувчи бирдан бир девон шоир Исмоил Маҳмуд қаламига мансубдир. У “Бу дам фасли хидоятдир” номли девондаги сўзбошисида шуларни ёзади: “Тўғри, шўролар даврида ва мустақилликдан кейин Чустий, Чархий, Ҳабибий, Собир Абдулла, Восит Саъдулла, Эркин Воҳидов, Жамол Камол, Миразиз Аъзам ва Фармон Тошевга ўхшаган ажойиб ғазалнавис шоирлар ижод қилди. Девонлари ҳам нашр этилган. Уларнинг жозибали ва қалбимизга яқин ғазалларини ўқиганмиз, ашула бўлганларини мароқ билан эшитганмиз. Лекин кейинги ўн йиллар ичида Исмоил Маҳмуддан бошқа ҳақиқий маънода “соҳиб девон” шоиримиз чиқмади”. (Исмоил Маҳмуд. Бу дам фасли хидоятдир. – Тошкент: Адабиёт. 2022. Б.7.) Бу анчайин жиддий даъво, айни дамда, шоир хизматларига берилган катта баҳодир. Кўринадики, арузда ижод қилиш, аруз намуналарини тўплаб нашр қилиш мумкин, лекин “соҳиб девон” бўлишнинг ўз шарту талаблари борки, ҳамма тўпламлар ҳам бунга тўла жавоб бера олмайди. Олимнинг юқоридаги ҳулосасини бугунги арузчи шоирларимизни барча талабларга жавоб берадиган девонлар тартиб беришга қаратилган чорлови деб қабул қилиш мумкин ва керак.

С. Рафиддиновнинг “фан номзоди” деган илмий даражаси бор. Аслида, у фан докторларининггина қўлидан келиши мумкин бўлган улкан ишларни амалга ошириб юрганлиги ҳақ гап. Назаримда, докторлик ишининг ҳужжатбозлик тарафига сарф бўладиган вақтини ҳам қизғаниб, илм, илм ва фақат илм деб юрганга ўхшайди олим. Қайси бир кун суҳбатлашиб қолганимизда, Сайфиддин ака: “Мисрга бориб, араб тилимни янада чархлаб келишни ўйлаб юрибман” деб қолди. Ҳа, С. Рафиддинов бир қанча тилда равон сўзлайди, ёзади ҳам. Жумладан, форс ва араб тилларини билади. Мен эса ўйладим: “Етмиш ёшни қоралаб қолган олим, чет элга бориб, у ерда яшаш заҳматини бўйнига олган кўйи, тилни чархлашни ўйлаб юрибдими, бунга фақат ва фақат тасанно дейиш керак”. Шундан ҳам билса бўладики, адабиётшунос олим Сайфиддин Рафиддинов ўз соҳасининг фидойиси, мажнуни. Фақат гап шундаки, биз илм мажнунларининг қадрига етязми?..

Улуғбек ҲАМДАМ

Қатрада акс этган

ҚУЁШ

Шеърят оламида ўз ўрнига эга Шукур Дадашнинг “Кўнгил мулки” тўпламини мароқ билан ўқиб чиқдик. Бугунги глобллашув замонида ижодкорлар китобхонни қойил қолдирадиган сўз айтиши ноёб ҳолат. Одамларнинг китоб ўқишга вақти ҳамиша бемалол бўлмаслиги мумкин. Ана шу танқисликни ҳисобга олган шоир ушбу китобда “соддадан мураккабга” тамойилиги амал қилиб, дастлаб фардлар (икки сатрдан иборат), кейинчалик рубоий, сўнгра саккизлик ва ниҳоят ихчам ғазаллар тақдим этади.

Фард жанрига луғатларимизда изоҳлар бор, лекин муаллиф “Фардлар” бўлимига яхши таъриф-талкин этибди:

*Бир байт, икки сатр
эрур фардларим,
Унда жам бўлгандир
қувонч дардларим.*

Баъзан детектив жанрдаги тезкор воқеаларни тезроқ билиб олиш учун саҳифаларни ошиғич тарзда варақлашга тўғри келади. Лекин Ш.Дадаш китобидаги лўнда сатрларни бафуржа, шошмасдан ўқиш, кейин андак пауза сақлаб, ўша фикрнинг маъзини чақиш, завқини туйиш керак бўлади. Масалан:

*Бўлса кимнинг гуноҳи,
Бўлмас унинг паноҳи.*

Гуноҳ қилган, хатога йўл кўйган одамни ҳеч ким ҳимоя қилмайди. Бу ҳаёт қонуни. Бу фикр бамисоли ҳикматли сўздек янграйди. Қисқа сатрда катта маъно-мазмун, ўзига хос хулоса берилади. Қатрада куёш акс этгани шу.

*Тўғридан ҳайиқма,
эгилгандан кўрқ,
Қара, камон эгик,
аммо отар ўқ.*

Бу сатрлар ҳамиша тўғрилиқ томон бўлиш, эгри йўлдан қочишга ундайди.

Давримизнинг энг устувор шиори нимадан иборат. “Инсон кадри ҳамма нарсдан улуғ” деган талаб кўп тилга олинаётгани табиий, албатта.

*Элу юрт дардида куйсанг
ар нафас,
Шунда қилсанг арзир
амални ҳавас.
Билсанг агар одамийлик
шеваси,
Эрур доим соғлом
ҳаёт меваси.*

Навбатдаги бўлимда рубоийлар

жой олган. Азалдан маълумки, ҳаётдаги эътиборли сабоқ атиги тўрт сатрда лўнда ифода топиб, рубоий деб аталади. Ёдимизда, буюк Алишер Навоий, Заҳириддин Бобур рубоийлари онг шууримизда афоризмга айланиб кетган.

Шукур Дадаш тақдим этган тўртликлар инсонни ҳалолликка, эзгу ишлар билан ном қолдиришга даъват этади.

*Соғ тана хаста бўлгай,
таом меъёр бўлмаса
Зулмат бўлур ёруғ дунё,
савоб бисёр бўлмаса.*

*Майли, бўлгил шоҳи жаҳон
еру осмон сарвари,
Вале топмассан толе,
Ҳақ сенга ёр бўлмаса.*

Инсон бу дунёда нафсини қондиргани билан эмас, балки қисқа даврда эзгу, савобли ишлар билан ном қолдириши мумкин. Мана бу рубоийга эътибор қилинг:

*Ўз нафсин гамида
роса уч юз йил,
Қарга яшаб ўтди кўп
дилни гашлаб.*

*Қисқа умр кўрди
газалхон булбул,
Ва лекин яшади з
авқ-шавқ бағишлаб.*

Шукур ака ўз фаолиятини ижод билан бирга педагогик хизматига ҳамоҳанг давом эттиргани кўпчиликка маълум. Шу маънода, педагоглар сулоласи вакили битган шеърини сатрлар фарзанд тарбиясига бағишлангани бежиз эмас.

*Меҳнатсиз барака
топиб бўлмас ҳеч,
Ҳақ сўзни қилич-ла
чоғиб бўлмас ҳеч.
Қингир иш очилур
ҳатто қирқ йилда,
Ойни этак билан
ёғиб бўлмас ҳеч.*

Бу рубоийни ўқиган одам қалбида ҳақиқат, ростгўйлик, тўғри қадам ташлаш хислатига меҳр уйғониши турган гап.

Ҳаётни ўзи ҳар бир инсон учун синов. Ҳар ким қандай қадам ташлаган бўлса, унинг мевасидан баҳраманд бўлмасдан ўзга иложи йўқ.

*Дунё синов экан,
синов бу олам.
Ўлчов экан ҳар бир
қўйилган қадам.
Синов талаби
бу поклик, эзгулик,
Шуни ўтамоққа
яралган олам.*

Хўш, инсон ҳаётда қандай хислатни ўзига олиб қолиб яшаши керак? Бу саволга шоир шундай жавоб қилади:

*Эзгулик уругин
сепкил қалбларга,
Ҳосил умид қилмай ҳолис,
беминнат,
Қуёшдан ибрат ол,
буюк заминга,
Тамасиз тинмайин
этади хизмат.*

Китобда шундай рубоийлардан жами 150 таси берилган. Уларни ушбу мақолада тўлиқ келтиришнинг иложи йўқ, албатта. Яхшиси, китобхон бу шеърини битикларни ўқиб завқ олсалар янада яхши бўларди.

Шунингдек, шоир тўрт сатрга сифмаган фикрларини саккизликларга жойлаганки, унда ҳикматнинг даромади биринчи бандга жойлашса, буромади кейинги бандга ўрнашган. Шоирнинг “Кўнгил мулки” кенг китобхонларга манзур бўлишига ишонамиз.

Шухрат ЖАББОРОВ,
Ўзбекистон Республикасида
хизмат кўрсатган журналист.

ЖАМИЯТ

Муассислар:

Ўзбекистон
Республикаси
Экология, атроф-
муҳитни муҳофаза
қилиш ва иқлим
ўзгариши вазирлиги

Тадбиркорлар ва
ишбилармонлар
ҳаракати –
Ўзбекистон
Либерал-
демократик
партияси.

Ўзбекистон
Нодавлат нотижорат
ташкilotлари
миллий
ассоциацияси.

Ўзбекистон
Савдо-саноат
палатаси.

Бош муҳаррир
Максуд ЖОНИХОНОВ

Газета таҳририятнинг
компьютер бўлимида
саҳифаланди.
“Шарқ” нашриёт-матбаа
акциядорлик компанияси
босмаҳонасида чоп этилди.

Манзил:
Буюк Турон кўчаси 41.
Буюртма рақами Г-210
Адади: 1015.
Пайшанба куни чиқади.
Қоғоз бичими А-3,
ҳажми 2 босма табоқ.
Баҳоси келишилган нарҳда.
Газета Ўзбекистон
матбуот ва ахборот
агентлигида
2006 йил 0010-рақам билан
рўйхатга олинган.

ISSN 2010-7722

Газетанинг полиграфик
жihatдан сифатли чоп
этилишига “Шарқ” нашриёт-
матбаа акциядорлик
компанияси масъул.

Тошкент шаҳри,
Чилонзор тумани,
Новза кўчаси, 14-уй
Маълумот учун телефонлар:
98-111-48-29
99-994-70-52

Реклама ва эълонлар учун:
Электрон почта:
jamiyat@umail.uz
Газета индекси – 131
“ЖАМИЯТ”дан олинган
маълумотларда манба
сифатида газета номи
кўрсатилиши шарт.
Топширилган вақти: 20:00
1 2 3 4 5 6

МУСИҚИЙ ТАРБИЯ

Ёш авлоднинг интеллектуал салоҳиятини ривожлантиришда, ёшларни нафосат ва гўзалликка ошно этишда мусиқа ва санъатнинг роли катта. Шу жиҳатдан олиб қараганда, ўқувчи-ёшларнинг мусиқа ва санъатга бўлган қизиқишларини, дастлабки кўникма ва малакаларини шакллантиришда мусиқа ва санъат мактабларининг аҳамияти беқиёс.

Ўзига хос билим масканига айланиб улгурган Бекобод туманидаги 16-сонли Болалар мусиқа ва санъат мактабида ҳам бугунги кун талабидан келиб чиқиб ўқувчиларнинг мусиқавий, ижрочилик қобилиятларини ривожлантиришга баҳоли қудрат улуш қўшиб келмоқда. Мактабимиз 2011 йилда 150 ўринга мўлжалланган замонавий ўқув биносига эга бўлгач, ўқув даргоҳимизда соҳага бўлган эътибор бутунлай янгича қиёфа касб этди. Энг аввало билим даргоҳига тажрибали, ўз иқтидорига эга бўлган мутахассислар жалб этилди. Улар эса туманимиз мактабларидаги мусиқа ва санъатга қобилияти бор ўқувчиларни муносиб тарзда саралаб, замонга мос мусиқавий билимларни сингдиришга ҳаракат қилишди.

Ҳозирда тажрибали мусиқа ва санъат ўқитувчилари, мутахассисларимиз 7 та йўналиш бўйича 326 нафар ўқувчиларимизга санъат сирларини мукамал ўргатиб келишяпти. Айни дамда ўзбек халқ чолғулари, эстрада хонандалиги, анъанавий хонандалик, фортепиано, хорео-

графия, тасвирий ва амалий санъат йўналишлари бўйича Тожиҳон Курбонова, Нилуфар Ибрагимова, Феруза Ҳошимова, Нарзулла Ўрозалиев, Моҳира Тожирахмедова, Абдурауф Жуманов, Раъно Каримқулова, Тўйчибой Ҳайдаров сингари тажрибали ва маҳоратли мутахассисларимизнинг меҳнат қилаётганлиги бизга ғурур бағишлайди.

Айнан уларнинг меҳнати туфайли ўқувчиларимиз Республика ва халқаро танловларда муносиб ўринларни эгаллаб келишяпти. Жумладан, Республика “Қалб” кўрик-танловида иштирок этган жамоамиз хореография бўйича 1 та грандпри-

ни қўлга киритишди. Бунда Тожиҳон Курбонованинг хиссаси катта. Шунингдек, 6 та 1-ўрин, 4 та 2-ўрин, 1 та 3-ўрин соҳибларига айланишди. Бундан ташқари санъат йўналиши бўйича ўтказилган кўрик-танловларда ўқувчиларимиз амалий санъат бўйича 2-даражали диплом билан тақдирланишди. Ўқувчиларимиз халқаро онлайн кўрик-танловларида 9 та 1-даражали диплом, 7 та 2-даражали дипломга эга бўлишди.

Умуман олганда, жамоамиз аъзолари жами 5 та танловларда муносиб иштирок этиб, 34 нафар ўқувчиларимиз совриндор бўлишди. Албатта, бу ютуқларимиз ўқитувчи

ва мутахассисларимизнинг самарали меҳнати маҳсулидир.

Шуни мамнуният билан айтишим мумкинки, 2022 йилда мактабимиз ташаббусли бюджетда иштирок этиб, давлат томонидан ажратилган 550 миллион сўм маблағни ютиб олди. Натижада ушбу маблағ эвазига мактабимиз концерт зали тўлиқ таъмирланди ва жиҳозланди, қўшимча бино қурилди. Доира синфи тўлиқ таъмирланиб, мактабимизнинг моддий-техник базаси мустаҳкамланди, янги жиҳозлар, мусиқа асбоблари харид қилинди.

Мактабимизда турли ҳил ҳафталиклар, байрам тадбирлари мунтазам ўтказиб борилади. Ўтган ҳафтада фортепиано ҳафталиги доирасида бўлим ўқитувчиси Алие Веисова ташаббуси билан ўқитувчи ва ўқувчилар иштирокида тадбир бўлиб ўтди. Ўтказилган тадбир ўқувчиларимизнинг мусиқага бўлган қизиқишларини оширишда муҳим омил бўлди.

Хуллас, мактабимизнинг нуфузи ва салоҳиятини оширишда жамоамиз аъзолари ҳамжиҳатликда меҳнат қилиб, Янги Ўзбекистонимизнинг камолотга эришган ёшларини тарбиялашга ўзларининг муносиб улушларини қўшиб бораверадилар.

Шаҳноза КАМОЛОВА,
Бекобод туманидаги 16-сонли
Болалар мусиқа ва санъат
мактаби директори.

Маънавият

ТЕНГДОШИНИ БОШҚАРАДИГАН БОЛАЛАР

Ўзбек миллий драмаси Бехбудийнинг “Падаркуш” асари билан бошланган десак, муболаға бўлмайди. Асарда жамиятни ислоҳ этиш маърифатни чуқур эгаллаш, миллатни тарақийётга олиб чиқувчи илмларни ўзлаштириб, ҳаётга татбиқ этиш сув ва ҳаво каби зарур деган ғоя илгари сурилади.

Муаллиф дунёвий ва диний илмларни ўрганмаслик эса жаҳолатдир, у инсониятни ҳам, жамиятни ҳам кулликка гирифтор этади, деган ижтимоий маънони драмадаги Тошмурод тимсолида бадиий гавдалантиради. Китобхон бойнинг ўғлини қандай одам эканини асар бошидаёқ билиб олади. Хонада меҳмонлар бўлишига қарамасдан, салом бермасдан кириб, отасидан пул сўрайди. Отаси боласидан хавотир олиб, “Эртароқ қайт, ёмон жойларга борма”, деган гапига жавобан, ўғлининг “кўп гапира-сиз-да” деб беодоблик кўрсатиши бизда унга нисбатан салбий муносабат уйғотади. Тошмуроднинг эски мактабга ҳам, янги мактабга ҳам бормаслигини билиб оламиз. Лекин унинг ёши мактабга чиқиш ёшидан анчайин катта эканини ҳам сезиш қийин эмас. Асарнинг ичига чуқурроқ кира борган сари, аслида боланинг отага, отанинг болага ўзаро мос, бир-бирига мутаносиб эканини идрок этамиз. Асардаги бойнинг дунёқараши ўзига яраша, бу дунёда бахтни бойлик билан ўлчайдиганлар тоифасидан. Одамлар ўқимаган бўлса ҳам пули кўпни, бойни ҳурмат қиладику, дейди. Драмада домланинг ҳам тимсоли очиб берилган.

У бойнинг бу фикрларига қарши чиқиб, болани албатта ўқитиш зарур деган фикрни айтади. Хулоса чиқарсак бўлмайдимиз, барча йирик

савдо ишлари маҳаллий миллат вакиллари эмас, балки четдан келганлар қўлидалигини таъкидлаб ўтади. Агарда ўзимиз, болаларимиз ўқиган, саводли, илмли бўлсак эди, шу аҳволга тушмасдик, дейди зиёли. Лекин бой бу фикрларни ўйлаб ҳам кўрмасдан туриб, унинг устидан кулади ва “ўқиганнинг бири сизми, емоққа нонингиз йўқ” деб жавоб қайтаради. Зиёли қуюнчақлик билан айтган юқоридаги гапга Бой ўтирган жойида бир тарафга оғанча хуррак ота бошлайди. Мана бу ўша давр бойларининг миллатимиз ҳақида қайғуриб айтилган фикрларига муносабати ва унинг ҳақиқий қиёфаси.

Ниҳоятда ихчам, қисқа бир сахна кўриниши орқали муаллиф Бойнинг характерини янада тиниқроқ гавдалантиришга эришади. Бойни ўз ўғли эмас, аслида ўғлига ўхшаган Тангрикул ўлдириб қўяди. Лекин бундан қатъи назар, драма “Падаркуш”, яъни “Ота қотили” деб аталади. Бу билан муаллиф ота ўлими сабабчиси ўғлидаги норасолик, илмсизлик, жаҳолат, ахлоқсиз одамлар билан ҳамроҳ бўлиш демоқчи бўлади.

Тошмуҳаммад, Давлат, Нор, Тангрикул, Бой каби кимсалар бутун Туркистонда авж олган фахш, илмсизликларнинг прототипидир. Бехбудий ўз илғор тушунчаларини иккита образга маҳорат билан жойлаганининг гувоҳи бўламиз;

Домла ва Зиёли қушнинг икки қаноти десак, бир инсонга зарур бўлган диний ва дунёвий билимларнинг тимсоли қилиб олинган. Домланинг сўзлари орқали ўқимаганликдан аравақаш-умардикор бўлиб юрганимиз, юқори мансабларни билимлиликлари туфайли арман, яҳудий ва бошқа миллатлар эгаллагани, зиёли тилидан эса бизни бир-биримизга душман, ота қотили қиладиган илмсизликдир дейди.

Бехбудий фикрича, жамият таназзулининг босиси миллат фарзандларининг илмга интилмаслигидир. Ана шундай боши берк кўчага кириб қолмаслик учун бугун китоб ўқишга муносабат давлат сиёсати даражасига кўтарилди. Таълим муассасаларида адиблар ижодини кенгроқ тарғиб қилиш мақсадида ёш авлод, хусусан талабалар ва ўқувчилар ўртасида атоқли ижодкорлар билан учрашувлар уюштирилмоқда. Жумладан, Тошкент шаҳридаги олий таълим муассасалари томонидан адиблар хиёбонида ҳайкаллари ўрнатилган атоқли ёзувчи ва шоирларнинг ҳаёти ва ижодини ёш авлод онгига чуқур сингдириш, уларнинг ижодини муносиб ўрганиш ҳамда тарғиб қилиш бўйича амалий ишлар бажарилмоқда. Зеро, Президентимиз таъкидлаганидек: “Бугун китоб ўқиган битта бола эртага телевизор кўриб ўтирган ўнта болани бошқариши мумкин”.

Б. ИБРАГИМОВ,
ТДТУ Иссиқлик энергетикаси факультети
ёшлар билан ишлаш бўйича
декан муовини